

TÁC ĐỘNG CỦA DỊCH BỆNH COVID-19 ĐẾN QUYỀN VỀ ĐỜI SỐNG RIÊNG TƯ, BÍ MẬT CÁ NHÂN, BÍ MẬT GIA ĐÌNH CỦA CÁ NHÂN

Nguyễn Xuân Quang¹ và Nguyễn Phước Quý Quang^{2*}

¹Trường Đại học Luật Thành phố Hồ Chí Minh

²Chủ tịch Hội đồng Trường Đại học Công nghệ miền Đông

(*Email: nguyenvphuocquyquang@gmail.com)

Ngày nhận: 17/12/2020

Ngày phản biện: 11/01/2021

Ngày duyệt đăng: 18/02/2021

TÓM TẮT

Quyền về đời sống riêng tư, bí mật cá nhân, bí mật gia đình là một quyền cơ bản của cá nhân được ghi nhận trong Hiến pháp 2013 và được thể chế hóa trong các luật chuyên ngành. Đó là sự ghi nhận quyền con người, quyền tự do và quyền riêng tư, cá nhân được làm tất cả những gì mình hướng tới và quyền được người khác tôn trọng “hãy để tôi yên”. Tuy nhiên trong những trường hợp vì lợi ích quốc gia, dân tộc, trật tự xã hội, vì lợi ích cộng đồng thì quyền này sẽ hạn chế, trong đó có phòng chống dịch bệnh. Bài viết này trao đổi về việc thực hiện quyền trên trong phòng chống dịch bệnh viêm đường hô hấp cấp “COVID-19”.

Từ khóa: Covid-19, bí mật, quyền riêng tư, quyền con người, tự do

Trích dẫn: Nguyễn Xuân Quang và Nguyễn Phước Quý Quang, 2021. Tác động của dịch bệnh Covid-19 đến quyền về đời sống riêng tư, bí mật cá nhân, bí mật gia đình của cá nhân. Tạp chí Nghiên cứu khoa học và Phát triển kinh tế Trường Đại học Tây Đô. 11: 97-107.

*TS. Nguyễn Phước Quý Quang – Chủ tịch Hội đồng Trường Đại học Công nghệ miền Đông

1. KHÁI QUÁT QUYỀN VỀ ĐỜI SỐNG RIÊNG TƯ, BÍ MẬT CÁ NHÂN, BÍ MẬT GIA ĐÌNH

Quyền về đời sống riêng tư, bí mật cá nhân, bí mật gia đình là một quyền cơ bản của con người đã được ghi nhận trong các Công ước quốc tế, theo đó “Không ai bị xâm phạm một cách độc đoán về đời tư, bí mật, gia đình, nhà ở, thư tín, hay bị xúc phạm đến danh dự, thanh danh. Ai cũng có quyền được luật pháp bảo vệ chống lại những xâm phạm như vậy”.¹ Tái khẳng định quyền này và quyết tâm bảo vệ quyền về đời sống riêng tư, bí mật cá nhân, bí mật gia đình Công ước quốc tế về các quyền dân sự và chính trị của Đại hội đồng Liên Hợp Quốc tiếp tục ghi nhận “... Mọi người đều có quyền được pháp luật bảo vệ chống lại những can thiệp hoặc xâm phạm như vậy”.² Có thể nói đây là một tư tưởng rất tiến bộ của Đại hội đồng Liên Hợp Quốc, trong việc tôn trọng và đề cao quyền tự do của con người, trong đó có quyền về đời sống riêng tư, gia đình, đó là kết quả đấu tranh hàng nghìn năm của xã hội loài người cho tự do, bình đẳng và công bằng, để mọi người không phải sống trong sợ hãi và thiếu thốn... Là một thành viên có trách

nhiệm của Liên Hợp Quốc³, Việt Nam không ngừng đấu tranh cho tự do, công bằng và bình đẳng xã hội trong đó có việc ghi nhận và tổ chức thực hiện các quyền con người trong các văn bản pháp luật, trong đó có Hiến pháp văn bản có hiệu lực pháp lý cao nhất. Với quan điểm rõ ràng về xây dựng nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam⁴, với mục tiêu vì con người, hướng tới con người và tất cả vì con người, Hiến pháp 2013 đã nội luật hóa các quyền con người trong các Công ước quốc tế mà mình tham gia thành các quyền con người, quyền công dân ở Việt nam trong đó có quyền về đời sống riêng tư “Mọi người có quyền bất khả xâm phạm về đời sống riêng tư, bí mật cá nhân và bí mật gia đình, có quyền bảo vệ danh dự, uy tín của mình. Thông tin về đời sống riêng tư, bí mật cá nhân, bí mật gia đình được pháp luật bảo đảm an toàn. Mọi người có quyền bí mật thư tín, điện thoại, điện tín và các hình thức trao đổi thông tin riêng tư khác. Không ai được bóc mẽ, kiểm soát, thu giữ trái pháp luật thư tín, điện thoại, điện tín và các hình thức trao đổi riêng tư khác”.⁵ Như vậy chúng ta thấy bên cạnh việc ghi nhận quyền riêng tư với tư cách là một quyền nhân thân của cá nhân thì thái độ của Nhà nước Việt Nam rất quyết liệt trong việc bảo vệ quyền riêng tư, đó là sự khẳng định bất khả xâm phạm. Không

¹ Điều 12 Tuyên ngôn nhân quyền năm 1948 của Đại hội đồng Liên Hợp Quốc, thông qua ngày 10/2/1948; <https://m.thuvienphapluat.vn>.

² Điều 17 Công ước quốc tế về các quyền dân sự và chính trị năm 1966, của Đại hội đồng Liên Hợp Quốc, thông qua ngày 16/12/1966; <https://m.thuvienphapluat.vn>.

³ Việt Nam gia nhập Liên Hợp Quốc ngày 20/9/1977

⁴ Điều 2 Hiến pháp 2013.

⁵ Điều 21 Hiến pháp 2013.

ai? Vì bất cứ lý do gì xâm phạm quyền này một cách độc đoán, trái pháp luật. Đây là một thông điệp mạnh mẽ trong việc bảo vệ quyền con người tại Việt Nam, cũng là sự thể hiện Việt Nam là quốc gia có trách nhiệm trong việc bảo vệ quyền con người nói chung. Điều này cũng phù hợp với Công ước về tuyên ngôn nhân quyền “Không ai bị can thiệp một cách tùy tiện hoặc bất hợp pháp vào đời sống riêng tư, gia đình, nhà ở, thư tín hoặc bị xâm phạm bất hợp pháp đến danh dự và uy tín”⁶. Thể chế hóa Hiến Pháp 2013, Bộ luật Dân sự 2015 đã quy định “Đời sống riêng tư, bí mật cá nhân, bí mật gia đình là bất khả xâm phạm và được pháp luật bảo vệ”⁷ so với Bộ luật Dân sự 2005, quy định là quyền về bí mật đời tư⁸ thì quy định trong Bộ luật Dân sự 2015 là một bước tiến trong tư duy pháp lý và kỹ thuật lập pháp trong việc ghi nhận và bảo vệ các giá trị về đời tư. Với quy định của Bộ luật 2015 đã quy định cụ thể hơn, rõ ràng hơn bao gồm ba vấn đề là quyền về đời sống riêng tư, bí mật cá nhân, bí mật gia đình. Hay nói một cách khác những thông tin riêng tư, bí mật được bảo vệ không chỉ dừng lại ở cá nhân mà còn bao gồm những vấn đề, thông tin về đời sống, bí mật gia đình cũng được bảo vệ. Điều này là hợp lý, bởi lẽ mỗi một cá nhân là thành viên của gia đình. Do đó, sẽ là

khập khiễng nếu không bảo vệ những thông tin về đời sống, bí mật gia đình⁹. Tuy nhiên đời sống riêng tư, bí mật cá nhân, bí mật gia đình là gì thì luật không quy định, cũng chưa có văn bản giải thích của cơ quan có thẩm quyền. Vì vậy việc thực hiện quyền này của cá nhân cũng như hoạt động thực thi của các cơ quan chức năng về vấn đề này còn gặp nhiều lúng túng, khó khăn.

Tuy nhiên từ quy định trên chúng ta có thể tạm khái quát cuộc sống riêng tư là tổng hợp các thông tin, sự kiện liên quan đến một cá nhân, được cá nhân đó nắm giữ và người nắm giữ nó có quyền chia sẻ hoặc không chia sẻ với người khác. Các thông tin ấy được gọi là các yếu tố của cuộc sống riêng tư (còn gọi là đời tư) của một người.¹⁰ Cũng có ý kiến cho rằng “quyền riêng tư là quyền của cá nhân được tự quyết định đối với đời sống của mình mà không chịu bất kỳ sự can thiệp nào từ những người xung quanh khác. Với quyền này cá nhân được sống như mong muốn của mình mà không chịu ảnh hưởng, tác động bởi bất kỳ chủ thể nào khác¹¹. Còn bí mật cá nhân là những thông tin cần giữ kín không muốn bộc lộ, vì bộc lộ có thể ảnh hưởng đến cuộc sống, sinh hoạt, làm

⁶ Điều 12 Tuyên ngôn nhân quyền năm 1948 của Đại hội đồng Liên Hợp Quốc, thông qua ngày 10/12/1948; <https://m.thuvienphapluat.vn>.

⁷ Khoản 1 Điều 38 Bộ luật dân sự 2015.

⁸ Điều 38 Bộ luật Dân sự 2005.

⁹ Đỗ Văn Đại, *Bình luận khoa học những điểm mới của Bộ luật Dân sự 2015* (xuất bản lần 2, có bổ sung) NXB Hồng Đức-Hội luật gia Việt Nam, trang 78.

¹⁰ Nguyễn Ngọc Điện, *Chủ thể quan hệ pháp luật dân sự*, NXB Chính trị quốc gia, trang 147.

¹¹ Lê Thị Giang (9/2018), Quyền riêng tư đối với thông tin cá nhân, *Tạp chí Kiểm sát số 17*.

việc...¹² Bí mật gia đình là những thông tin liên quan đến các thành viên trong gia đình như cha mẹ, ông bà, con cái...những thông tin này thuộc về thành viên trong gia đình, họ không muốn bộc lộ, vì có thể ảnh hưởng đến cuộc sống, tâm tư, tình cảm... Về nguyên tắc việc thu thập lưu giữ, sử dụng, công khai thông tin liên quan đến đời sống riêng tư, bí mật cá nhân phải được người đó đồng ý, việc thu thập, lưu giữ, sử dụng, công khai thông tin liên quan đến bí mật gia đình phải được các thành viên gia đình đồng ý trừ trường hợp luật có quy định khác.¹³ Như vậy đời sống riêng tư, bí mật cá nhân, bí mật gia đình là những thông tin liên quan đến cá nhân đó, đây là các yếu tố tạo lên nét đặc thù của mỗi cá nhân, làm cho cá nhân này khác cá nhân khác, vì vậy mỗi cá nhân có đời sống riêng tư và bí mật khác nhau, thuộc về nhân thân của họ và họ có quyền với những thông tin đó. Không ai được thu thập, lưu giữ sử dụng...nếu không có sự đồng ý của người đó, trừ trường hợp luật có quy định khác. Quyền về đời sống riêng tư, bí mật cá nhân, bí mật gia đình là một quyền nhân thân được pháp luật bảo vệ. Tuy nhiên cũng như các quyền dân sự khác, quyền này không phải là một quyền tuyệt đối, do đó việc xác lập, thực hiện, chấm dứt quyền, nghĩa vụ dân sự không được xâm phạm đến lợi ích

quốc gia, dân tộc, lợi ích công cộng, quyền và lợi ích hợp pháp của người khác¹⁴. Quy định nhằm cân bằng lợi ích của cá nhân với lợi ích của cộng đồng, quyền của cá nhân phải đặt trong lợi ích của xã hội, vì vậy trong những trường hợp vì lợi ích quốc gia, dân tộc, lợi ích cộng đồng quyền này cũng bị hạn chế. Điều này cũng phù hợp với quy định trong Tuyên ngôn quốc tế về nhân quyền của Liên Hợp Quốc “Ai cũng có nghĩa vụ với cộng đồng, trong đó có nhận cách của mình có thể được phát triển một cách tự do và đầy đủ; trong khi hành xử các quyền tự do của mình; ai cũng phải chịu những giới hạn do luật pháp đặt ra, những quyền tự do của người khác cũng được thừa nhận và tôn trọng, những đòi hỏi chính đáng về đạo lý, trật tự công cộng và an lạc chung trong một xã hội dân chủ cũng được thỏa mãn...¹⁵”.

2. BỆNH VIÊM ĐƯỜNG HÔ HẤP CẤP DO VIRUS CORONA (COVID-19)

Dịch bệnh COVID-19 do virus SARS-CoV-2 bắt đầu bùng phát từ tháng 12/2019 tại thành phố Vũ Hán (tỉnh Hồ Bắc, Trung Quốc), cho đến nay đã lây lan ra khoảng 200 quốc gia và vùng lãnh thổ, trong đó có Việt Nam. Ngày 23-1-2020 Việt Nam xác nhận có ca nhiễm COVID-19 đầu tiên tại thành phố Hồ Chí Minh. Ngay sau khi phát hiện ca nhiễm đầu tiên này chính phủ

¹² Trường Đại học Luật thành phố Hồ Chí Minh, *Giáo trình những quy định chung về luật dân sự* (tái bản lần 1, có sửa đổi bổ sung); NXB Hồng đức-Hội luật gia Việt Nam, trang 112.

¹³ Khoản 2 Điều 38 Bộ luật Dân sự 2015.

¹⁴ Khoản 4 Điều 3 Bộ luật Dân sự 2015.

¹⁵ Khoản 1, 2 Điều 29, Tuyên ngôn nhân quyền của Liên Hợp Quốc 1948.

Việt Nam đã chủ động tích cực phòng chống dịch bệnh, ngày 24-1-2020 ông Vũ Đức Đam¹⁶ đã kích hoạt trung tâm phòng chống dịch bệnh khẩn cấp ứng phó với dịch COVID-19. Cùng ngày cục hàng không dân dụng Việt Nam đã hủy bỏ tất cả các chuyến bay đến Vũ Hán. Thể hiện quyết tâm và chủ động phòng chống dịch bệnh COVID-19, ngày 30/01/2020 Thủ tướng Chính phủ đã ký quyết định số 170/QĐ-TTg về việc thành lập Ban chỉ đạo quốc gia phòng chống dịch bệnh viêm đường hô hấp cấp do chủng mới của virus Corona gây ra. Ngày 01/02/2020 Thủ tướng chính phủ ký quyết định 173/QĐ-TTg về việc công bố dịch viêm đường hô hấp cấp do chủng mới virus Corona “sau này tổ chức y tế thế giới gọi là COVID-19” gây ra. Dịch bệnh viêm đường hô hấp cấp do vi rút “COVID-19” là dịch bệnh nguy hiểm (nhóm A)¹⁷ lây lan nhanh, phát tán rộng, tỷ lệ tử vong cao, ảnh hưởng tới tính mạng sức khỏe của cộng đồng, do đó một loạt biện pháp mạnh được Chính phủ áp dụng như cách ly theo dõi, hạn chế đi lại trong vùng dịch, giãn cách xã hội, hạn chế tập trung đông người, khai báo y tế... Những quy định này đã ảnh hưởng tới một số quyền tự do, quyền nhân thân nhất định của cá nhân trong đó có quyền về đời sống riêng tư, bí mật cá nhân của người bệnh. Theo quy định của Luật phòng chống bệnh truyền

niễm nhằm tránh tình trạng bệnh lây lan, bùng phát đã nghiêm cấm người bệnh che dấu, không khai báo hoặc khai báo không kịp thời các trường hợp mắc bệnh truyền nhiễm, cố ý khai báo thông tin sai sự thật về bệnh truyền nhiễm¹⁸. Như đã trình bày ở trên, dịch bệnh do vi rút Corona “COVID-19” là một bệnh truyền nhiễm do một chủng vi rút corona mới gây ra, theo thống kê tính đến ngày 22/10/2020 Việt Nam có 1068 ca bệnh, số người tử vong là 35 người. Trên thế giới có 41.601.480 người nhiễm bệnh, tử vong 1.138.012¹⁹. Khi bệnh dịch có tính chất phức tạp ở Việt Nam, có nguy cơ lây nhiễm cao trong cộng đồng, Thủ tướng Chính phủ đã ban hành chỉ thị số 16/CT-TTg ngày 31/3/2020 về thực hiện các biện pháp cấp bách phòng chống COVID-19. Trong đó nhấn mạnh đến những biện pháp cách ly toàn xã hội trong vòng 15 ngày từ 0 giờ ngày 01/4/2020, hạn chế đi lại của cá nhân, bảo đảm khoảng cách an toàn, buộc đeo khẩu trang nơi công cộng... cách ly tập trung người đến từ vùng dịch, cách ly người bệnh... Để thực hiện thống nhất và hiệu quả việc phòng chống dịch COVID-19 Văn phòng chính phủ đã có công văn hỏa tốc số 2601 hướng dẫn chỉ thị 16/TTg trong đó nhấn mạnh việc đeo khẩu trang, khai báo y tế, thực hiện giãn cách xã hội, tạm dừng các hoạt động vui chơi, giải trí, tập trung đông người

¹⁶ Phó thủ tướng Chính Phủ nước Cộng hòa Xã hội chủ nghĩa Việt Nam.

¹⁷ Điều 3 Luật phòng chống bệnh truyền nhiễm năm 2007.

¹⁸ Điều 8 Luật phòng chống bệnh truyền nhiễm năm 2007.

¹⁹ Bản tin sáng ngày 23/10/2020 của Ban chỉ đạo Quốc gia phòng chống dịch COVID-19.

không cần thiết... với chỉ thị này quyền về đời sống riêng tư của cá nhân đã bị hạn chế. Vẫn biết đời sống riêng tư, bí mật cá nhân là một trong những lợi ích của mỗi cá nhân, khi tham gia vào đời sống xã hội đều mong muốn giữ gìn một khoảng cách tự nhiên, không muốn chia sẻ với xã hội, với công chúng những kỷ niệm buồn vui, sâu lắng liên quan đến sinh hoạt gia đình, bạn bè...²⁰. Nhưng để phòng chống dịch, bảo đảm sức khỏe cộng đồng thì Nhà nước buộc người dân đi về từ vùng dịch, hoặc tiếp xúc với người bệnh phải khai báo y tế và tập trung cách ly, không tập trung đông người... Trong trường hợp này, chủ thể không thể vi phạm quyền về đời sống riêng tư, bí mật cá nhân, bí mật gia đình để không thực hiện, không thể nói “hãy để tôi yên” vì đó là quyền tự do cá nhân của tôi, cá nhân không mong muốn mọi người biết đến²¹. Pháp luật quy định những người đi về từ vùng dịch, người nhiễm bệnh phải khai báo y tế, cách ly xã hội. Tuy nhiên quyền riêng tư, bí mật cá nhân, bí mật gia đình của người khai báo y tế được pháp luật bảo vệ, các cơ quan tổ chức, cá nhân, liên quan biết đến thông tin cá nhân của những người này qua quá trình thực thi công vụ phải tôn trọng và bảo mật thông tin của họ. Trong trường hợp cá nhân, tổ chức lợi dụng quy định phòng chống dịch mà tự ý sử dụng, đưa thông tin cá nhân, gia đình

của người khai báo y tế lên các phương tiện truyền thông gây ảnh hưởng cho người khai báo y tế thì tùy từng mức độ vi phạm, hậu quả gây ra cá nhân, tổ chức đó sẽ bị xử lý theo quy định của pháp luật hành chính, hoặc hình sự; về mặt dân sự người khai báo y tế bị sử dụng thông tin cá nhân trái phép có quyền yêu cầu bồi thường thiệt hại theo quy định của pháp luật dân sự.

Luật Phòng chống bệnh truyền nhiễm cũng quy định, nghiêm cấm hành vi không chấp hành các biện pháp phòng chống bệnh truyền nhiễm theo yêu cầu của cơ quan, tổ chức có thẩm quyền. Tuy nhiên thực tế có rất nhiều người vi phạm các quy định này như không tự nguyện khai báo, khai báo y tế không trung thực, khai báo không đầy đủ gây khó khăn cho cơ quan chức năng trong điều tra, truy vết, khoanh vùng dập dịch, điển hình như bệnh nhân số 17; 34; 178....Việc khai báo không trung thực không những gây khó khăn trong việc điều trị cho chính họ mà còn có nguy cơ lây nhiễm bệnh trong cộng đồng. Đặc biệt có những trường hợp trốn khai báo y tế²², không đeo khẩu trang nơi công cộng²³; mặc dù các cơ quan chức năng đã xử phạt nhiều trường hợp không đeo

²⁰ Nguyễn Ngọc Điện, *Chủ thể quan hệ pháp luật dân sự*, NXB Chính trị quốc gia; trang 149.

²¹ Nguyễn Ngọc Điện, *Chủ thể quan hệ pháp luật dân sự*, NXB Chính trị quốc gia; trang 147.

²² Báo Pháp luật, 22 người về từ Đà Nẵng không khai báo y tế, ngày 30/7/2020.

²³ Báo Nhân dân điện tử, Thành phố Hồ Chí Minh xử phạt 841 trường hợp không đeo khẩu trang nơi công cộng, ngày 10-8-2020, <https://nhandan.com.vn/tin-tuc-y-te/tp-ho-chi-minh-xu-phat-841-truong-hop-khong-deo-khau-trang-noi-cong-cong-612363/>.

khẩu trang như ở Hà Nội²⁴; Thành phố Hồ Chí Minh²⁵... Không những vậy mà còn có những người có lời nói thô lỗ, hành vi bạo lực đối với người nhắc nhở mình việc đeo khẩu trang như chửi bới hay có hành vi khiếm nhã nhỏ nẻ nước bọt²⁶, thậm chí có nhiều trường hợp người vi phạm biện pháp phòng chống dịch tấn công, đe dọa đến tính mạng, sức khỏe của người có trách nhiệm trong việc phòng chống dịch bệnh²⁷...

Tuy nhiên những hành vi trên sẽ bị xử phạt cao hơn theo Nghị Định 117/2020/NĐ-CP ngày 28/9/2020 quy định xử phạt hành chính trong lĩnh vực y tế, cụ thể cá nhân che dấu, không khai báo, hoặc khai báo không kịp thời, cố ý khai báo thông tin sai sự thật, cố ý làm lây lan tác nhân gây bệnh truyền nhiễm nhóm A của bản thân hoặc người khác mắc bệnh truyền nhiễm nhóm A bị phạt tới 20 triệu đồng²⁸ hoặc nếu không đeo khẩu trang tại nơi công cộng mức phạt có thể từ 1 đến 3 triệu đồng, như vậy mức xử phạt đã tăng gấp 10 lần so với mức phạt cũ²⁹, Hoặc người nào từ chối

hoặc trốn tránh việc áp dụng quyết định cách ly y tế của của cơ quan nhà nước có thẩm quyền do mắc bệnh truyền nhiễm nhóm A hoặc khi cơ quan nhà nước có thẩm quyền yêu cầu thì bị phạt từ 15 triệu đồng đến 20 triệu đồng³⁰. Có thể thấy mức phạt trong Nghị định này cao hơn so với những quy định trước đây, chúng tôi cho rằng mức tăng này là hợp lý nhằm răn đe người vi phạm và nâng cao hiệu quả phòng dịch bệnh.

Về biện pháp hình sự, Bộ luật Hình sự quy định tội làm lây lan dịch bệnh truyền nhiễm nguy hiểm cho người thì bị phạt từ 50.000.000 đồng đến 200.000.000 đồng hoặc bị phạt tù từ 01 năm đến 05 năm như đưa ra hoặc cho phép đưa ra khỏi vùng có dịch bệnh động vật, thực vật hoặc vật phẩm khác có khả năng lây truyền dịch bệnh nguy hiểm cho người; đưa vào hoặc cho phép đưa vào lãnh thổ Việt Nam động vật, thực vật hoặc sản phẩm động vật, thực vật bị nhiễm bệnh hoặc mang mầm bệnh nguy hiểm có khả năng lây truyền cho người; hành vi khác làm lây lan dịch bệnh nguy hiểm cho người. Phạm tội một trong những trường hợp sau đây có thể bị phạt tù từ 05 năm đến 10 năm: phải công bố dịch thuộc thẩm quyền của chủ tịch Ủy ban nhân dân tỉnh hoặc Bộ trưởng Bộ Y tế; làm chết người. phạm tội một trong các trường hợp sau thì bị phạt tù từ 10 đến 12 năm. Dẫn đến công bố dịch thuộc thẩm quyền của Thủ tướng Chính phủ; làm chết 02 người trở

²⁴ Báo Lao động (LĐO) ngày 11-8-2020.

²⁵ Báo pháp luật (PLO) ngày 10-8-2020.

²⁶ Báo Phụ nữ online, Xác định người đàn ông nhỏ nước bọt vào người phụ xe buýt khi bị nhắc nhở đeo khẩu trang, ngày 11/9/2020.

²⁷ Bản tin thời sự trên VTV1, “Thanh niên cầm dao tấn công bảo vệ bệnh viện khi bị nhắc nhở đeo khẩu trang” lúc 19 giờ ngày 10/10/2020.

²⁸ Khoản 3 Điều 7 Nghị định 117/2020/NĐ-CP ngày 28/9/2020.

²⁹ Điểm c, khoản 2 Điều 107 Nghị định 117/2020/NĐ-CP ngày 28/9/2020.

³⁰ Khoản 2 Điều 11 Nghị định 117/2020/NĐ-CP ngày 15/11/2020.

lên...³¹ Đồng thời để đảm bảo tính thống nhất trong hoạt động xét xử, Hội đồng thẩm phán Tòa án nhân dân tối cao đã ban hành văn bản hướng dẫn xử lý tội phạm liên quan đến phòng chống dịch COVID-19.³²

Trên thế giới, để phòng ngừa dịch bệnh COVID-19, một số quốc gia đã áp dụng cách biện pháp nghiêm khắc để hạn chế lây lan dịch bệnh, như Argentina tuyên bố rằng bất kỳ người nào không tuân theo các quy tắc bắt buộc về cách ly hoặc cách ly có thể phải đối mặt với án phạt tù từ sáu tháng đến hai năm hoặc có thể bị buộc nộp phạt từ 10.000 đến 50.000 Leva (tương đương 5.500 đến 29.600 đô la Mỹ) hoặc tại Israel hay Canada cũng áp dụng mạnh mẽ các biện pháp hình sự, hành chính.³³ Hay tại Tây Ban Nha hành vi trốn cách ly y tế mà gây lan bệnh tật cho người khác mức phạt có thể lên tới 180.000.000 Dollar.³⁴ Thậm chí một số quốc gia Đông nam á còn áp dụng những biện pháp đặc thù tác động vào tâm lý con người như buộc người vi

phạm biện pháp phòng chống dịch bệnh COVID-19 phải nằm trong quan tài, ngồi trên xe tang như Indonesia, vì họ cho rằng quan tài là một biểu tượng để nhắc nhở mọi người không nên đánh giá thấp virus Corona³⁵.

Về vấn đề bồi thường thiệt hại, theo quy định của Bộ luật Dân sự người nào có hành vi xâm phạm tính mạng, sức khỏe, danh dự, nhân phẩm, uy tín, tài sản, quyền, lợi ích hợp pháp của người khác mà gây thiệt hại thì phải bồi thường... các loại thiệt hại do tính mạng, danh dự, nhân phẩm, uy tín... được Bộ luật Dân sự liệt kê khá đầy đủ tại các Điều 589 đến 592. Chiếu theo quy định trên, những người cố tình vi phạm quy định phòng chống dịch bệnh hoặc cố ý làm lây lan bệnh dịch, gây thiệt cho cá nhân tổ chức phải bồi thường thiệt hại. Tuy nhiên việc chứng minh nguyên nhân lây bệnh, các loại thiệt hại liên quan đến tính mạng, sức khỏe là rất khó khăn vì người bị lây bệnh có thể có các bệnh lý nền khác. Hiện tại tòa án cũng chưa thụ lý giải quyết vụ việc nào về yêu cầu bồi thường thiệt hại liên quan đến việc làm lây lan dịch bệnh nhóm A và dịch bệnh COVID-19.

Thực tế việc chi phí khám chữa bệnh cho người nhiễm bệnh, chi phí cho người cách ly y tế như: ăn, uống, sinh hoạt...rất tốn kém, trong khi đó những chi phí trên cho những người mắc bệnh

³¹ Điều 240 Bộ luật Hình sự 2015.

³² Công văn số 45/TANDTC-PC ngày 30/3/2020 của Hội đồng thẩm phán Tòa án nhân dân tối cao về việc xét xử tội phạm liên quan đến phòng, chống dịch Covid-19.

³³ Rounak Jain, These are the penalties for violating Coronavirus lockdown in India, [Http://www.msn.com/en-in/news/newsindia/these-are-the-penalties-fpr-violating-coronavirus-lockdown-in-india/ar-BB11A5ly](http://www.msn.com/en-in/news/newsindia/these-are-the-penalties-fpr-violating-coronavirus-lockdown-in-india/ar-BB11A5ly).

³⁴ Bản tin thời sự VTV1 lúc 16 giờ ngày 10-9-2020.

³⁵ N.Y. Shuts Funeral Home where dozens of bodies were found in trucks [Http://www.nytimes.com/2020/09/08/world/covid-19-coronavirus.html](http://www.nytimes.com/2020/09/08/world/covid-19-coronavirus.html)

COVID-19 Nhà nước vẫn chi trả, không phân biệt nguyên nhân lây bệnh. Cụ thể ngân sách Nhà nước chi trả chi phí khám chữa bệnh bao gồm tiền khám bệnh, tiền giường bệnh, dịch vụ kỹ thuật, thuốc, máu, dịch truyền...ngoài ra quỹ bảo hiểm y tế thanh toán phần chi phí khám chữa bệnh, các bệnh khác trong phạm vi được hưởng và mức bảo hiểm y tế như đối với trường hợp đi khám chữa bệnh đúng tuyến... Ngoài chi khám chữa bệnh do Nhà nước hoặc bảo hiểm y tế chi trả, người bị cách ly y tế còn được hỗ trợ tiền ăn một ngày là 80.000 đồng và 40.000 tiền cho chi phí khác như nước uống và các đồ dùng cá nhân thiết yếu hàng ngày như khăn mặt, khẩu trang, nước rửa tay...³⁶

3. GIẢI PHÁP HOÀN THIỆN PHÁP LUẬT

Vấn đề đặt ra dịch bệnh nguy hiểm như vậy, các chế tài đã có nhưng vì sao tình trạng nhiều người vi phạm quy định về phòng chống dịch bệnh truyền nhiễm nói chung và phòng chống dịch bệnh COVID-19 nói riêng? Phải chăng các biện pháp chế tài chưa đủ sức răn đe? Trên cơ sở phân tích như trên, chúng tôi cho rằng vẫn tôn trọng quyền riêng tư, bí mật cá nhân bí mật gia đình của chủ thể nhưng một mặt để bảo vệ an ninh quốc phòng, lợi ích quốc gia, lợi ích công cộng nhất là đối với phòng chống dịch bệnh COVID-19 thì cần phải:

Thứ nhất; Về lĩnh vực hành chính theo Nghị định 117/2020/NĐ-CP ngày 28/9/2020 xử phạt trong lĩnh vực y tế thì mức xử phạt đã tăng để đủ sức răn đe người vi phạm. Tuy nhiên các cơ quan chức năng cần phối hợp, thực thi nghiêm minh các quy định trên để răn đe.

Thứ hai; Về lĩnh vực hình sự các cơ quan tiến hành tố tụng hình sự cần quán triệt tinh thần của công văn số 45/TANDTC-PC ngày 30/3/2020 hướng dẫn về xử lý tội phạm liên quan đến phòng chống dịch bệnh COVID-19. Xử lý nghiêm minh các hành vi phạm tội nhằm trừng phạt người cố tình vi phạm phòng chống dịch bệnh và răn đe người khác.

Thứ ba: Buộc người vi phạm quy định phòng chống dịch bệnh phải chịu chi phí điều trị cho mình và cho các bệnh nhân bị người đó lây nhiễm đồng thời chịu chi phí cho những người phục vụ cho việc phòng chống bệnh dịch... thay vì Nhà nước hay Bảo hiểm y tế đang chi trả như hiện tại. Cơ quan có quyền yêu cầu người làm lây lan bệnh dịch bồi thường hoặc bồi hoàn là Ủy ban Nhân dân đã ra lệnh phong tỏa cách ly y tế.

Thứ tư; Tòa án nhân dân tối cao cần có văn bản hướng dẫn cụ thể về cách thức xác định nguyên nhân và thiệt hại để buộc người cố tình vi phạm phòng chống dịch bệnh gây lây nhiễm chịu trách nhiệm bồi thường thiệt hại.

³⁶ Nghị quyết 37/2020/NQ-CP ngày 29/3/2020 của Chính phủ về một số chế độ đặc thù trong phòng, chống dịch Covid-19.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Văn bản quy phạm pháp luật

1. Công ước Quốc tế về các quyền dân sự và chính trị năm 1966
2. Tuyên ngôn nhân quyền năm 1948
3. Hiến pháp Việt Nam 2013
4. Bộ luật Dân sự 2005
5. Bộ luật Dân sự 2015
6. Bộ luật Hình sự 2015
7. Luật Phòng chống bệnh truyền nhiễm năm 2007
8. Nghị định 117/2020/NĐ-CP ngày 28/9/2020 của Chính phủ về Quy định xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực y tế.
9. Nghị quyết 37/2020/NQ-CP ngày 29/3/2020 của Chính phủ về một số chế độ đặc thù trong phòng, chống dịch Covid-19.
10. Công văn số 45/TANDTC-PC ngày 30/3/2020 của Hội đồng thẩm phán Tòa án nhân dân tối cao về việc xét xử tội phạm liên quan đến phòng, chống dịch bệnh Covid-19.

Tài liệu trong nước

11. Bản tin thời sự trên VTV1, “Thanh niên cầm dao tấn công bảo vệ bệnh viện khi bị nhắc nhở đeo khẩu trang” lúc 19 giờ ngày 10/10/2020.
12. Bản tin thời sự VTV1 lúc 16 giờ ngày 10/9/2020.

13. Bản tin sáng ngày 23/10/2020 của Ban chỉ đạo Quốc gia phòng chống dịch COVID-19.

14. Báo Pháp luật, 22 người về từ Đà Nẵng không khai báo y tế, ngày 30/7/2020.

15. Báo Pháp luật, Trốn khai báo y tế - vô trách nhiệm với cộng đồng, ngày 01/8/2020.

16. Báo Nhân dân điện tử, Thành phố Hồ Chí Minh xử phạt 841 trường hợp không đeo khẩu trang nơi công cộng, ngày 10-8-2020, <https://nhandan.com.vn/tin-tuc-y-te/tp-ho-chi-minh-xu-phat-841-truong-hop-khong-deo-khau-trang-noi-cong-cong-612363/>.

17. Báo Phụ nữ online, Xác định người đàn ông nhỏ nước bọt vào người phụ xe buýt khi bị nhắc nhở đeo khẩu trang, ngày 11/9/2020.

18. Đỗ Văn Đại, Bình luận khoa học những điểm mới của Bộ luật Dân sự 2015 (xuất bản lần 2, có bổ sung) NXB Hồng Đức-Hội luật gia Việt Nam.

19. Lê Thị Giang (9/2018), Quyền riêng tư đối với thông tin cá nhân, Tạp chí Kiểm sát số 17.

20. Nguyễn Ngọc Điện, Chủ thể quan hệ pháp luật dân sự, NXB Chính trị quốc gia.

21. Trường Đại học Luật thành phố Hồ Chí Minh, Giáo trình những quy định chung về luật dân sự (tái bản lần 1, có sửa đổi bổ sung), NXB Hồng Đức-Hội luật gia Việt Nam.

Tài liệu nước ngoài

22. Rounak Jain, These are the penalties for violating Coronavirus lockdown in India, [Http://www.msn.com/en-in/news/newsindia/these-are-the-](http://www.msn.com/en-in/news/newsindia/these-are-the-)

penalties-fpr-violating-coronavirus-lockdown-in-india/ar-BB11A5ly.

23. N.Y. Shuts Funeral Home where dozens of bodies were found in trucks, [Http://www.nytimes.com/2020/09/08/world/covid-19-coronavirus.html](http://www.nytimes.com/2020/09/08/world/covid-19-coronavirus.html).

EFFECTS OF COVID-19 EPIDEMIC TO THE RIGHT OF PRIVACY, PERSONAL SECRETS AND FAMILY SECRETS

Nguyen Xuan Quang¹ and Nguyen Phuoc Quy Quang^{2*}

¹*Ho Chi Minh City University of Law*

²*Mien Dong University of Technology*

(*Email: nguyenphuocquyquang@gmail.com)

ABSTRACT

The right of privacy, personal secrets and family secrets are fundamental right of individuals recognised in the Constitution 2013 and institutionalized in specific laws. It is the recognition of human rights, freedom and privacy, the individual to do whatever he is aiming for and the right to be respected by others, “leave me alone”. However, for the sake of the nation and social order and for the sake of the community, this right will be limited, including epidemic prevention. This article covers the exercise of the above rights in the prevention of acute respiratory infections “COVID-19”.

Keywords: Covid-19, freedom and privacy rights, human rights, secrets